

УДК 347.7

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2023.3.7>

Поляков Р. Б.,
PhD in Law, докторант
Запорізького національного університету

ПОПЕРЕДНЄ ЗАСІДАННЯ СУДУ В ПРОЦЕДУРІ НЕСПРОМОЖНОСТІ (БАНКРУТСТВА) ЗА ПРАВОМ АНГЛІЇ, НІМЕЧЧИНИ ТА ФРАНЦІЇ

Анотація. Ця наукова стаття присвячена порівняльно-правовому аналізу правового регулювання попереднього засідання за правом Англії, Франції та Німеччини.

Актуальність теми обумовлена тим, що попереднє засідання в процедурі банкрутства є одним із необхідних етапів на шляху розв'язання проблеми неплатоспроможності у боржника. На цьому етапі в основному формується пасив боржника. Однак сама процедура проведення попереднього засідання виписана законодавцем не зовсім повно, тож запозичення досвіду правового регулювання попереднього засідання за правом Англії, Франції та Німеччини дасть змогу виокремити найбільш вдалі механізми його проведення з метою подальшої імплементації в національне законодавство.

Автором обґрунтовано, що поясненням відсутності поняття попереднього засідання в Англії у класичному розумінні буде той факт, що в цій державі конкурсний процес відбувається за іншою моделлю, аніж в Україні. В Англії немає потреби двічі формувати пасив боржника, як це робиться в Україні, у цій країні судом із самого початку відкривається або ліквідаційна процедура (winding-up), або банкрутство у випадку фізичних осіб, що здійснюється без можливості існування класичної процедури санації, а отже, завдяки такій моделі конкурсного процесу затвердження кредиторських вимог має значно меншу необхідність, ніж аналогічний процес в Україні.

Виявлено, що процес формування пасиву боржника в Англії є настільки спрощеним та простим в очах законодавця, що, на його думку, необхідності в окремому судовому засіданні із цього приводу може навіть і не бути. Річ у тім, що англійський законодавець передає лівову частку роботи конкурсному керуючому, залишаючи за судом скасування чи зменшення боргу саме за зверненням конкурсного керуючого або ж, у випадку відсутності такого звернення, за зверненням кредиторів чи боржника. Таким чином, у цьому випадку, за задумом англійського законодавця, суд потрібно наділити апеляційно-факультативною, а не повноцінно-основною функцією розгляду кредиторських вимог.

Виявлено відсутність у французькому праві неспроможності поняття попереднього засідання та аргументовано унікальність такого стану речей, оскільки загалом процедура неспроможності за правом Франції передбачає і санаційні процедури (на відміну від Англії та Німеччини), однак через особливості здійснення зазначених процедур, а саме через їхню «лінійність», необхідність у попередньому засіданні, тобто засіданні, що передує, як в українській процедурі банкрутства, визнанню боржника банкрутом, звичайно, відпадає.

Встановлено, що французький законодавець покладає на суд у попередньому засіданні вирішення лише нескладних спорів, що допустимо в умовах обмеженого інструментарію та часового проміжку. При виникненні серйозних питань необхідне більш детальне дослідження, яке буде здійснене у відокремленому провадженні, що є елементом класичного регулювання конкурсного процесу з усталеним історичним розвитком.

Виявлено подібну до французької моделі процедури неспроможності ситуацію в Німеччині стосовно відокремленого провадження щодо спорів, які виникають із приводу кредиторських вимог.

Обґрунтовано, що суд у попередньому засіданні навіть при відсутності оскарження вимоги іншими учасниками, тобто при мовчазній згоді, все одно має перевірити первинні документи, на яких ґрунтується кредиторська вимога, саме з метою унеможливлення виникнення зловживань.

Доведено дотримання німецьким законодавцем принципу всеспільності, або універсальності конкурсного процесу, оскільки наявна його складова, виведена ще Сальгадо де Самоза, – спільне судове провадження (Judicium universale), адже, якщо справа у відокремленому провадженні підпадає під регулювання цивільного судочинства, то розглядатиметься вона в суді, де наявне провадження у справі про банкрутство, і той факт, що існує можливість розгляду такої справи стосовно грошової вимоги в інших судах, які не розглядають справи про банкрутство, у цьому випадку є лише об'єктивною необхідністю з огляду на те, що такі справи підпадатимуть під інші правила судочинства (до прикладу, адміністративного).

Запропоновано українському законодавцю запозичити модель регулювання попереднього засідання в Німеччині, оскільки вона включає як безпосередню участь суду при затвердженні вимог, так і можливість повноцінного розгляду справи щодо вирішення спору стосовно грошової вимоги, а також дотримується принципу всеспільності, або універсальності конкурсного процесу, визначаючи виключну юрисдикцію для здійснення відокремленого провадження.

Ключові слова: банкрутство, неплатоспроможність, попереднє засідання, господарський суд, боржник, кредитори, вимоги кредиторів.

Poliakov R. B. Preliminary hearing in the insolvency (bankruptcy) procedure under the law of England, Germany and France

Abstract. This scientific article is devoted to a comparative legal analysis of the legal regulation of the preliminary hearing under the law of England, France and Germany.

The actuality of the topic is due to the fact that the preliminary hearing in the bankruptcy procedure is one of the necessary stages on the way to solving the problem of the debtor's insolvency. At this stage, the debtor's passive is mainly formed. However, the procedure for holding a preliminary hearing is not fully prescribed by the legislator, so borrowing the experience of legal regulation of the preliminary hearing under the law of England, France and Germany will make it possible to single out the most successful mechanisms for its conduct with the aim of further implementation into national legislation.

The author substantiates that the explanation for the absence of the concept of a preliminary hearing in England in the classical sense is the fact that in this country the competitive process takes place under a different model than in Ukraine. In England, there is no need to form the passive of the debtor twice, as it is done in Ukraine, in this country the court from the very beginning opens either a winding-up procedure or a bankruptcy in the case of natural persons, which is carried out without the possibility of the classical rehabilitation procedure, and therefore, thanks to this model of the competitive process, proving of creditor claims is much less necessary than a similar process in Ukraine.

It was revealed that the process of forming of the debtor's passive in England is so simplified and straightforward in the eyes of the legislator that, in his opinion, there may not even be a need for a separate court hearing on this matter. The fact is that the English legislator transfers the lion's share of the work to the receiver, leaving the cancellation or reduction of the debt to the court at the request of the receiver or, in the absence of such a request, at the request of the creditors or the debtor. Thus, in this case, according to the intention of the English legislator, the court should be given an appellate and optional, rather than a full-fledged, main function of consideration of creditor claims.

The absence of the concept of a preliminary hearing in French insolvency law is revealed and the uniqueness of such a state of affairs is argued, since in general the insolvency procedure under French law also includes rehabilitation procedures (in contrast to England and Germany), however, due to the peculiarity of the implementation of these procedures, namely due to their "linearity", the need for a preliminary hearing, that is, a hearing that precedes, as in the Ukrainian bankruptcy procedure, the recognition of the debtor as a bankrupt, of course, disappears.

It has been established that the French legislator entrusts to the court in the preliminary hearing only the resolution of uncomplicated disputes, which is permissible under the conditions of limited tools and time. If serious issues arise, a more detailed investigation is clearly necessary, will be carried out in a separate proceeding, which is an element of the classical regulation of the competitive process with a well-established historical development.

A situation similar to the French insolvency procedure model has been identified in Germany with regard to separate proceedings for disputes arising from creditor claims.

It is justified that the court in the preliminary hearing, even in the absence of a challenge to the claim by other participants, i.e. in the case of tacit consent, should still check the primary documents on which the creditor's claim is based, precisely for the purpose of preventing the occurrence of abuses.

It has been proven that the German legislator adheres to the principle of community, or the universality of the competitive process, since there is a component of it, which Salgado de Samoza also derived, – joint judicial proceedings (*Judicium universale*), because if a case in a separate proceeding falls under the regulation of civil proceedings, then it will be considered in court, where a bankruptcy proceedings are conducted, and the fact that there is a possibility of consideration of such a case regarding a monetary claim in other courts that do not consider bankruptcy cases is in this case only an objective necessity in view of the fact that such cases will be subject to other rules of judicial procedure (for example, administrative).

Furthermore, it is suggested that the Ukrainian legislator borrow the model of the regulation of the preliminary hearing in Germany, since it includes both the direct participation of the court in the approval of claims, and the possibility of a full consideration of the case concerning the resolution of the dispute regarding

the monetary claim, and also adheres to the principle of community, or the universality of the competitive process, determining the exclusive jurisdiction for implementation of separate proceedings.

Key words: *bankruptcy, insolvency, preliminary hearing, commercial court, debtor, creditors, creditors' claims.*

Актуальність теми обумовлена тим, що попереднє засідання в процедурі банкрутства є одним із необхідних етапів на шляху розв'язання проблеми неплатоспроможності у боржника. На цьому етапі в основному формується пасив боржника. Однак сама процедура проведення попереднього засідання виписана законодавцем не зовсім повно, тож запозичення досвіду правового регулювання попереднього засідання за правом Англії, Франції та Німеччини дасть змогу виокремити найбільш вдалі механізми його проведення з метою подальшої імплементації в національне законодавство.

Правове регулювання попереднього засідання за правом Англії, Франції та Німеччини було предметом дослідження таких науковців, як С. Басран, Е. Вінтер, А. Краус, Дж. Мід, Ф. Перно-Орліак, Д. Сінгх, Ж. Тебуль, О. Штоббе, та інших. Проте дослідження процесуальних проблем, які виникають у попередньому засіданні у справі про банкрутство, з дослідженням судової практики та порівняльно-правовим аналізом правового регулювання відповідної процедури за правом Англії, Франції та Німеччини в науковій літературі, на жаль, немає, що обумовлює необхідність проведення цього дослідження.

Метою статті є розкриття сутності попереднього засідання у справі про банкрутство за правом Англії, Франції та Німеччини, виявлення проблемних питань, що виникають на цьому етапі справи про банкрутство, та особливостей відповідного правового регулювання з метою вироблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України в цій частині.

Виклад основного матеріалу. В Англії ситуація із попередніми засіданнями дещо відмінна від України. Така відмінність першочергово продиктована інакшою моделлю процедури неспроможності. Якщо в Україні попереднє засідання загалом направлене на встановлення кредиторських вимог і, таким

чином, формування пасиву боржника, то в Англії ситуація є абсолютно іншою.

До прикладу, саме поняття «попереднє засідання» (англ. Preliminary hearing) відсутнє в основному нормативному акті, який регулює процедуру неспроможності в Англії, – Insolvency Act 1986 (надалі – Акт про неспроможність) [1]. Хоча англійському праву таке поняття, як попереднє засідання у процедурі неспроможності, відоме. Справа в тому, що в Англії наявний такий нормативний документ, як Insolvency Practice Direction relating to the Corporate Insolvency and Governance Act 2020 (надалі – Практична директива до Корпоративного акта про неспроможність 2020) [2], що стосується практичних питань застосування Corporate Insolvency and Governance Act 2020 (надалі – Корпоративний акт про неспроможність 2020) [3], який, з-поміж іншого, стосується внесення змін до англійського законодавства про неспроможність, пов'язаних з епідемією коронавірусу.

Пункт 8 Практичної директиви до Корпоративного акта про неспроможність 2020 називається «Preliminary hearing», тобто «Попереднє засідання». Зі змісту цієї норми стає зрозуміло, що стосується вона необхідності застосування судом коронавірусного тесту при вирішенні питання про відкриття ліквідаційної процедури (англ. winding up). Загалом цей тест полягає в обов'язковій суду перевірити вплив коронавірусу на неплатоспроможність боржника при відкритті процедури неспроможності. Тобто, за великим рахунком, попереднє засідання в Англії являтиме собою частину умовного підготовчого, а не попереднього засідання за українською моделлю, оскільки на ньому будуть перевірятися підстави для ініціювання процедури неспроможності.

Варто навести позицію С. Басран та Д. Сінгх: «Під час досудового розгляду суд або вносить беззаперечну петицію про розгляд справи до ліквідаційного списку, або дає вказівки щодо проведення попереднього слухання. На цьому попередньому засіданні суд

визначить, чи зможе він ухвалити рішення про те, що боржник не зміг погасити борги з огляду на коронавірусний тест» [4].

Таким чином, констатуємо кардинально іншу спрямованість попереднього засідання в Англії порівняно з Україною, оскільки в першій державі це засідання стало додатковим інструментарієм, направленим на боротьбу з негативними економічними ефектами епідемії COVID-19, та гарантуванням додаткового захисту для боржників від впливу згаданих ефектів саме на етапі вирішення питання про відкриття провадження у справі.

Насправді описане вище дуже легко пояснити моделлю процедури неспроможності за англійським законодавством, оскільки тут наявна інша модель, яка цілковито характеризується процедурою ліквідації, а отже, попереднє засідання матиме кардинально інше значення, ніж в Україні, тому що затвердження кредиторських вимог в Англії відбуватиметься на іншому етапі процедури неспроможності, ніж у нас.

Якщо звернутись до класичної мети попереднього засідання за українською моделлю, а саме розгляду кредиторських вимог, то можемо віднайти аналогічний етап в англійській процедурі неспроможності, регламентацію якого ми знову віднаходимо, як не дивно, не в самому Акті про неспроможність 1986, а в допоміжному до нього процесуальному акті – The Insolvency (England and Wales) Rules 2016 (надалі – Правила щодо неспроможності 2016) [5]. Частина 14 Правил щодо неспроможності 2016 стосується кредиторських вимог у банкрутстві, неспроможності, адмініструванні. Як стає зрозуміло з аналізу частини 14 цього акта, відбувається така важлива класифікація видів боргів у конкурсному процесі, як:

- маленький борг (згідно з абз. першим пп. (с) пп. 1 п. 14.1 зазначених Правил не перевищує розмір £1,000);
- борги, що підлягають доведенню (provable);
- борги, які не підлягають доведенню (non provable).

Одразу слід вказати на ту особливість, що для ініціювання провадження у справі про неспроможність зареєстрованої юридич-

ної особи в Англії згідно з п. (а) ч. 1 ст. 123 Акта про неспроможність 1986 необхідне дотримання мінімального розміру кредиторських вимог у £750, отже, існує можливість ініціювання провадження у справі про неспроможність навіть і за маленьким боргом. Зрозуміло, що англійський законодавець намагається шляхом встановлення хоч і відверто символічного розміру мінімальної заборгованості відсіяти величезну кількість малозначних справ, вирішення яких цілком можливе в позасудовому порядку. Однак не зрозуміло: чому при такому регулюванні все одно залишається можливість ініціювання процедури неспроможності навіть за малим боргом? Адже загалом різниця між мінімальним порогом для ініціювання та максимальним розміром маленького боргу – мінімальна.

Окрім іншого, важливою характеристикою маленького боргу є те, що згідно з п. (а) ч. (3) п. 14.3 Правил щодо неспроможності 2016 задля нарахування дивідендів маленький борг доводити не потрібно. Зазначене логічно пояснюється наявністю маленького розміру заборгованості.

Відповідно до п. 14.2 Правил щодо неспроможності 2016 всі борги підлягають доведенню, окрім передбачених цією нормою, до яких здебільшого належать борги, що вбачаються із кримінальних правопорушень, штрафи за здійснення порушення під час процедури банкрутства (тобто неспроможності фізичних осіб) або ж борги, які вбачаються із сімейних спорів (наприклад, аліменти) тощо. Тобто до цієї групи боргів англійський законодавець відносить спеціальні борги, що характеризуються власною особливою «чутливістю».

Також варто наголосити, що саме по собі доведення боргу (proof) здебільшого є порядком заявлення боргу, до якого логічно входить надання доказів його виникнення.

Важливою особливістю англійської моделі заявлення кредиторських вимог буде те, що вони заявляються конкурсному керуючому (ч. 1 п. 14.4 Правил щодо неспроможності 2016), який має їх затвердити або відхилити задля отримання дивідендів (п. 14.7 Правил щодо неспроможності 2016).

При цьому суду відводиться можливість розгляду апеляційної скарги кредитора на рішення конкурсного керуючого щодо доведення боргу такого кредитора. Характерно, що в цьому випадку конкурсний керуючий не несе жодної особистої відповідальності (п. 14.9 Правил щодо неспроможності 2016). Це пояснюється бажанням законодавця запевнити конкурсного керуючого в його незалежності та спонукати відхилити якомога більше вимог, що, звичайно, вигідніше для інших кредиторів та боржника. Крім того, зазначеною нормою законодавець дозволяє суду притягнути до відповідальності конкурсного керуючого, якщо він вважатиме це за необхідне. Тобто така «безвідповідальність» конкурсного керуючого не є абсолютною.

Суд також може за заявою конкурсного керуючого або інших кредиторів чи самого боржника (якщо конкурсний керуючий відмовився втрутитись із приводу цього випадку) зменшити чи виключити борг кредитора (п. 14.11 Правил щодо неспроможності 2016) та визначити час, до якого кредитори мають заявити свої вимоги або ж втратити таке право (ст. 153 Акта про неспроможність 1986).

Окрім іншого, важливою деталлю буде той факт, що в Англії в силу положень ч. (а) п. 14.5 Правил щодо неспроможності 2016 витрати на доведення боргу кредитором покладаються на самого кредитора, водночас витрати, які виникають через діяльність конкурсного керуючого при ліквідаційній процедурі чи банкрутстві, компенсуються з ліквідаційної маси (ч.ч. (b) та (c) цієї норми). У такий спосіб англійський законодавець унеможливує необґрунтоване збільшення ліквідаційної маси. До прикладу, як буде продемонстровано нижче, в Німеччині законодавець застосовує кардинально відмінний підхід до такої ситуації.

Отже, крім іншої функції попереднього засідання в Англії, підтверджуємо нашу позицію щодо наявності відмінної від української системи заявлення кредиторських вимог за англійським законодавством. Англійський законодавець передає лівову частку роботи конкурсного керуючому, залишаючи за судом скасування чи зменшення боргу за зверненням конкурсного керуючого або ж,

у випадку відсутності такого звернення, за зверненням кредиторів чи боржника. Інакше кажучи, цілком ймовірна ситуація, коли необхідність у попередньому засіданні суду, тобто засіданні для затвердження кредиторських вимог, відпаде, оскільки ніхто не захоче оскаржувати вимоги інших кредиторів, адже суд у цьому випадку відіграватиме роль лише органу з вирішення спорів, які виникають у процесі заявлення кредиторських вимог, а не як в Україні – роль основного органу, що затверджує кредиторські вимоги.

Поділяємо таку позицію Дж. Міда: «Процес доведення боргів зазвичай є відносно простим. Кредитор надає конкурсному керуючому у справі про неспроможність доказ боргу, вказуючи, з-поміж іншого, особу, суму вимоги та те, як виник борг. Потім конкурсний керуючий «розглядає» докази, тобто оцінює подану вимогу, діючи квазісудово, і вирішує, чи визнати її повністю або частково, чи відхилити» [6].

Іншим поясненням відсутності поняття попереднього засідання буде також той факт, що конкурсний процес в Англії, як вже було зазначено, відбувається за іншою моделлю, ніж в Україні. В Англії немає потреби двічі формувати пасив боржника, як це робиться в Україні, у цій країні судом із самого початку відкривається або ліквідаційна процедура (winding-up), або банкрутство у випадку фізичних осіб, що здійснюється без можливості існування класичної процедури санації, отже, завдяки такій моделі конкурсного процесу затвердження кредиторських вимог має значно меншу необхідність, аніж аналогічний процес в Україні. Крім того, як було продемонстровано, сам процес формування пасиву боржника в Англії є настільки спрощеним та простим в очах законодавця, що, на його думку, необхідності в наявності окремого судового засідання із цього приводу може навіть і не бути. Тим самим, за задумом англійського законодавця, суд потрібно наділити апеляційно-факультативною, а не повноцінно-основною функцією розгляду кредиторських вимог.

Можливо, такий стан речей для українського юриста буде дещо дивним і отримає негативну оцінку.

Наразі слід перейти до аналізу французької моделі попереднього засідання, яка є більш наближеною до української.

Французька модель попереднього засідання є, безспірно, цікавим об'єктом для дослідження. Здебільшого це пояснюється такою особливістю французької процедури неспроможності (у французькому науковому середовищі – *faillite*), як її розгалуженість.

Комерційний кодекс Франції [7] у Книзі 6 містить 3 основні судові процедури, можливі в процедурі неспроможності: *la sauvegarde* (дослівно – порятунок) – процедура санації за клопотанням платоспроможного боржника; *le redressement judiciaire* – звичайна процедура санації; *la liquidation judiciaire* – процедура ліквідації.

Як не дивно, французькому праву неспроможності не відоме саме поняття «попереднє засідання», що, зрештою, є відмінним від України та дещо подібним до Англії, оскільки там поняття попереднього засідання, як було зазначено, не відповідає його основній сутності.

Така подібність попереднього засідання у Франції до англійської моделі пояснюється тією обставиною, що кожна із зазначених процедур може відбуватись лінійно та лише з можливим (і ніяк не імперативним, як в Україні) переходом до іншої процедури у певних випадках.

Тим не менше, навіть в умовах відсутності поняття попереднього засідання, звичайно, французьке законодавство щодо регулювання процедури неспроможності містить згадку і про регулювання затвердження кредиторських вимог, що, своєю чергою, викликає певний подив, адже загалом процедура неспроможності за правом Франції передбачає і санаційні процедури (на відміну від Англії та Німеччини), однак через особливість здійснення цих процедур, а саме через їхню «лінійність», необхідність у попередньому засіданні, тобто засіданні, що передує, як в українській процедурі банкрутства, визнанню боржника банкрутом, звичайно, відпадає.

Завдяки описаному розгалуженню процедури неспроможності за правом Франції маємо виокремити першу її особливість. Ціл-

ком можливо, що кожна із зазначених процедур буде ініційована та здійснюватись окремо і незалежно. У такому випадку буде відбуватись окреме заявлення і затвердження кредиторських вимог, що є абсолютно логічним, адже іншої нагоди для затвердження вимог кредиторів не існуватиме з огляду на настання неминучого завершення процедури.

Отже, заявлення кредиторських вимог у кожній окремій процедурі буде наділене власними особливостями, продиктованими безпосередньо особливостями конкретної процедури. До їхнього більш детального аналізу повернемося згодом.

Наразі слід зазначити, що процедура санації за клопотанням платоспроможного боржника та процедура санації цілком природно можуть перейти у процедуру ліквідації. Порядок дій у цьому випадку віднаходимо у ст. L641-5 Комерційного кодексу Франції, у якій визначено, що в разі переходу до процедури ліквідації на етапі обсерваційного періоду при процедурі санації за клопотанням платоспроможного боржника або процедури санації ліквідатор переходить до ліквідаційних дій після закінчення перевірки кредиторських вимог та затвердження черговості кредиторів.

Ця норма визначає дещо інший порядок, аніж попередня стаття Комерційного кодексу Франції – L641-4, якою встановлюється перехід до ліквідаційних дій ліквідатором одночасно з перевіркою кредиторських вимог.

Таким чином, французький законодавець передбачає для процедури ліквідації два можливих варіанти перевірки кредиторських вимог залежно від природи самої процедури:

1) якщо ліквідаційна процедура виступає самостійною, матиме місце перевірка кредиторських вимог;

2) якщо ліквідаційна процедура є продовженням однієї із двох можливих процедур санації саме з етапу спостереження, то подвійна перевірка кредиторських вимог неможлива.

Такий стан речей дещо відмінний від української процедури банкрутства, але є логічним. Свою позицію пояснюємо тим, що неможливість повторної перевірки кредиторських вимог аргументується фактом переходу до ліквідаційної процедури саме з етапу спосте-

реження, отже, лише у виключний часовий проміжок та з гарантією нездійснення значущих дій щодо боржника. В будь-якому іншому випадку відбуватиметься повторна перевірка кредиторських вимог, адже протилежного у французькому законодавстві не існує.

Окрім іншого, у ст. L641-4 Комерційного кодексу Франції наявне ще одне цікаве та логічне регулювання, яке виключає можливість перевірки кредиторських вимог у ліквідаційній процедурі. Зокрема, в абз. 2 цієї норми зазначено: «Він (ліквідатор, – прим. авт.) не переходить до перевірки вимог незабезпечених кредиторів, якщо би виявилось, що прибуток від реалізації активів буде повністю поглинутий судовими розтратами і привілейованими кредиторами...» [7]. Таким чином, французькому законодавцю вдається зменшити тривалість ліквідаційної процедури шляхом виключення проведення зайвих дій. У решті-решт – навіщо перевіряти кредиторські вимоги, які потім і так не будуть погашені, попутно збільшуючи такою перевіркою майнові та часові затрати ліквідаційної процедури?

Отже, поділяємо позицію Ф. Перно-Орліака, який зауважував: «У процедурі санації боржника, що не припинив виплати, та звичайній процедурі санації перевірка пасиву є незамінною.

Навпаки, при ліквідації може так статись, що актив буде настільки малим, що він буде набутий одразу із відкриттям процедури і що кредитори не отримують нічого чи тільки кредитори першого рангу (привілейовані кредитори) будуть задоволені» [8].

Варто також вказати на ще одну особливість попереднього засідання в ліквідаційній процедурі, яка є спільною з особливістю попереднього засідання у звичайній процедурі санації, а саме застосування положень щодо перевірки кредиторських вимог у процедурі санації за клопотанням боржника, який не припинив виплати.

Така особливість стає зрозумілою у зв'язку із тим, що у вже згаданій ст. L641-4 Комерційного кодексу Франції міститься відсилання до ст. L624-1 у випадку наявності необхідності проведення перевірки кредиторських вимог із визначенням суду часового періоду

(не може бути більшим за 6 місяців) для такої перевірки.

У статті L631-18 Комерційного кодексу Франції, яка стосується звичайної процедури санації, також міститься згадка про застосування розділів III, IV, V Титру II Книги 6 цього Кодексу. Тобто до цієї процедури застосовується регулювання процедури санації за клопотанням боржника, що не припинив виплати кредиторам, і, логічно, застосовуються положення ст.ст. L624-1, L624-2, у яких якраз і міститься регулювання перевірки кредиторських вимог.

Зазначене дає змогу дійти двох висновків.

По-перше, вчергове віднаходимо підтвердження того, що хоча модель французького конкурсного процесу і передбачає існування трьох незалежних процедур, тим не менше, законодавець воліє непрямо визначити порядок їх виникнення, і, за його задумом, звичайна процедура санації та процедура ліквідації виникатимуть лише як виняток (неважливо, розпочаті вони самостійно чи як продовження процедури санації за клопотанням боржника, що не припинив виплати). Саме тому говорити, що звичайна процедура санації за правом Франції являє собою класичну процедуру санації в розумінні конкурсного процесу, не виявляється можливим, оскільки така процедура санації за французьким законодавством буде наділена іншою правовою природою – можливістю самостійного, окремого існування, що, у свою чергу, логічно не узгоджується із класичною моделлю конкурсного процесу, де процедура санації виступає лише його складовою. «Якість судової системи в рамках провадження у справах про банкрутство визначається здатністю судового органу раціонально обирати процедури для підприємства. Наприклад, положення Комерційного кодексу Франції, Акта неспроможності Англії, Статуту неспроможності в Німеччині не передбачають існування класичної процедури санації на відміну від положень КзПБ» [9]. Отже, якщо в Англії та Німеччині процедура санації відсутня взагалі і конкурсний процес характеризується ліквідаційною процедурою, то у Франції суд, незважаючи на можливість існування звичайної процедури санації, не може повною мірою обирати про-

цедури до неплатоспроможного боржника, адже іноді його дискрецію в цьому питанні буде обмежено «лінійністю» зазначених процедур у французькій процедурі неспроможності.

По-друге, хоча фактично всі три можливих види попередніх засідань у Франції брутто зводяться до одного, оскільки за основу буде взято регулювання, наведене в секції 1 розділу 4 Титру 2 Книги 6 Комерційного кодексу Франції, все одно попереднє засідання в кожній конкретній процедурі наділятиметься індивідуальними особливостями. Так, особливостей може бути більше, як, наприклад, у ліквідаційній процедурі, адже в цьому випадку наявне лише відсилання до ст. L624-1 Комерційного кодексу Франції виключно щодо визначення терміну для перевірки вимог кредиторів, або ж менше, як у випадку із попередніми засіданнями у процедурі звичайної санації, де законодавець зазначає про можливість застосування згаданого структурного розділу. Однак де-юре все одно можливо стверджувати про наявність трьох можливих варіантів попередніх засідань залежно від кожної процедури.

Згадавши про секцію 1 розділу 4 Титру 2 Книги 6 Комерційного кодексу Франції, маємо перейти до її аналізу, адже це правове регулювання буде застосоване як у якості свого основного направлення (тобто у процедурі санації за позовом боржника, що не припинив виплати), так і в подальшому видозміненому вигляді.

Загальний аналіз зазначеного структурного розділу Комерційного кодексу Франції дає змогу дійти висновку, що у Франції на відміну від Англії суд відіграє більшу роль у затвердженні кредиторських вимог. Згідно зі ст. L624-1 Комерційного кодексу Франції конкурсний керуючий має у встановлений судом термін передати суду вимоги кредиторів із зауваженнями боржника, які останній теж має надіслати у встановлений термін.

Важливо, що боржник, який не надав своїх зауважень щодо вимог кредиторів, не може оспорювати пропозицію конкурсного керуючого із приводу таких вимог (це вбачається зі ст.ст. L622-27 та L624-3 Комерційного кодексу Франції).

Як і в Англії, у Франції кредитори подають декларацію зі своїми вимогами конкурсному керуючому (ст. L622-4 Комерційного кодексу Франції), однак характерно, що таке регулювання знаходить своє місце поза секцією 1 розділу 4 Титру 2 Книги 6 Комерційного кодексу Франції, яка називається «Перевірка кредиторських вимог». Такий факт слід розцінювати як невдалу юридичну техніку, а отже, слід внести відповідні зміни до ст. L624-1 Комерційного кодексу Франції.

Окрім іншого, варто вказати, що для українського Верховного Суду положення ст. L624-2 Комерційного кодексу Франції можуть стати в пригоді.

Як відомо, в постанові КГС ВС від 7 серпня 2019 року у справі № 922/1014/18 [10] суд касаційної інстанції зазначив про покладання на заявника підвищеного стандарту доказувань кредиторських вимог, а у постанові КГС ВС від 22 грудня 2022 року у справі № 910/14923/20 [11] Верховний Суд навів сутність згаданого поняття, тим самим покладаючи на суд під час попереднього засідання завдання, які мають бути вирішені в позовному провадженні.

Водночас у силу положень ст. L624-2 Комерційного кодексу Франції у Франції суддя при розгляді кредиторських вимог може прийняти чи відхилити кредиторську вимогу, або зазначити, що з приводу цієї вимоги відбувається судовий розгляд, чи зазначити, що в нього відсутня компетенція щодо розгляду такого спору. Французький законодавець також визначає, що суддя наділений компетенцією щодо розгляду заперечень стосовно кредиторської вимоги за умови відсутності серйозного спору.

Ф. Перно-Орліак зауважує: «Традиційно суддя у справі про банкрутство ніколи не був суддею по суті позову. Тому він завжди обмежувався змістом спору та його розглядом» [8].

Маємо підтримати таке формулювання щодо традиційного сприйняття судді, що насправді має глибоке коріння у французькому праві. До прикладу, у XIX столітті Е. Таллер стосовно судового засідання зазначав: «Якщо жодного заперечення не було подано, кредитор вноситься до протоколу як такий, що має право у процедурі неспроможності,

і його реєстрація, за винятком випадків шахрайства, має безповоротний характер, – принаймні так це відчуває юриспруденція. Однак він повинен завершити своє провадження протягом тижня, підтвердивши щирість своєї вимоги перед суддею.

Якщо, навпаки, буде подано будь-яке заперечення, головуєчий суддя видає розпорядження про негайне направлення справи до суду. Найчастіше спір розглядає (дослівно *compaître* – пізнає, – *прим. авт.*) господарський суд; але може так скластись, що природа позову передбачатиме застосування іншої юрисдикції, цивільного суду, і правила юрисдикції *ratione materiae* в цьому випадку не отримують жодного відхилення» [12, с. 222].

Як стає зрозуміло, відсутність юрисдикції у суду на етапі попереднього засідання щодо розгляду спорів стосовно кредиторських вимог у Франції має довге коріння. Станом на сьогодні, певно, з метою процесуальної економії, французький законодавець робить уточнення лише щодо «серйозного спору», тому виникає логічне запитання: що саме мається на увазі під поняттям «серйозний спір»?

Ж. Тебуль зазначає: «Ми знаємо, що суддя не може висловлюватись стосовно відповідальності і має обмежитись визначенням виникнення, суми та природи заявленого боргу.

Якщо оскарження має серйозний характер та може вплинути на існування чи суму заявленої вимоги, він (суддя, – *прим. авт.*) має ухвалити, навіть за посадою, рішення про зупинення провадження» [13].

Слід також звернутися до судової практики Касаційного суду Франції, а саме до рішення комерційної палати від 27 вересня 2017 року у справі № 16-16.414 [14]. У цьому рішенні Касаційний суд визначив: «Оскільки, коли суддя з перевірки заборгованості констатує, що спір має серйозний характер і може вплинути на наявність або суму заявленого боргу, спір не підпадає під його юрисдикційні повноваження».

Заслуговує на увагу і рішення комерційної палати Касаційного суду Франції від 9 квітня 2013 року у справі № 12-15.414 [15], де суд зазначив: «... сам кредитор, який має виключ-

ний обов'язок заявити про свою вимогу та надати всі підтвердні документи, не може звернутися до компетентного судді для вирішення питання про обґрунтованість спору, порушеного його опонентом».

Так само слід взяти до уваги положення ст. L622-25 Комерційного кодексу Франції, якими визначається, що у випадку, якщо вимога кредитора не ґрунтується на правовому титулі, то вона є щиро підтверджена кредитором. Суддя також може вимагати проведення аудиту (аудитором чи дипломованим бухгалтером) заявленої вимоги. І, як було продемонстровано вище цитатою із праці XIX століття, щире підтвердження кредитора власної вимоги також є закоренілим явищем у французькому конкурсному процесі.

Таким чином, можемо дійти висновку, що французький законодавець покладає на суд у попередньому засіданні вирішення лише нескладних спорів, що допустимо в умовах обмеженого інструментарію та часового проміжку. При виникненні серйозних питань необхідне більш детальне дослідження, яке буде здійснене у відокремленому провадженні.

Маємо підтримати таку позицію Ф. Перно-Орліака: «Процедура перевірки претензій давно організована навколо ідеї, що суддя у справі про банкрутство є, у цьому контексті, «суддею доказу»: як уже зазначалося, він може визнати позов, відхилити його, встановити, що спір триває, а в разі невиконання останньої вимоги має оголосити себе некомпетентним» [8].

Отже, суддя має лише перевірити, чи відповідає заявлена кредиторська вимога бухгалтерському обліку кредитора. При виникненні будь-якого спору про право суд не матиме компетенції розглядати його в попередньому засіданні.

Водночас кредитор не обтяжений жодним стандартом підвищеного доказування власних вимог, а лише зобов'язаний надати всі необхідні документи на підтвердження власної вимоги.

Такий досвід, безумовно, є корисним для України, адже, як зазначалося, французька процедура неспроможності подібна до нашої процедури банкрутства, і там законодавець не додає суду навантаження на етапі попе-

реднього засідання. Як убачається, такий підхід, окрім іншого, ґрунтується і на класичній моделі конкурсного процесу.

До того ж така декларативна роль суду є настільки незначною, що в Англії, за великим рахунком, її виконує конкурсний керуючий. Щоправда, така правова модель регулювання буде для України недоречною, адже в нашій системі регулювання процедури банкрутства немає такої довіри до арбітражного керуючого, як до суду. Цей аргумент знову свідчить на користь запозичення українським законодавцем французької моделі підтвердження кредиторських вимог.

Наостанок слід зазначити про подібний до українського підхід французького законодавця до визначення суб'єктів для оскарження судового рішення стосовно кредиторської вимоги. Згідно зі ст. L.624-3 Комерційного кодексу Франції оскаржити рішення суду із цього приводу можуть боржник, кредитор та конкурсний керуючий. Отже, маємо констатувати доволі широкий перелік осіб, які є правомочними оскаржити рішення суду, що зменшує його роль.

Переходячи до аналізу попереднього засідання за правом Німеччини, сміливо можна стверджувати про подібність цього етапу конкурсного процесу до французької моделі. Така схожість, яку ми детальніше проаналізуємо нижче, здебільшого пояснюється приналежністю правових систем цих країн до романо-германської правової сім'ї та, зрештою, тим, що і Франція, і Німеччина є країнами – членами ЄС.

Щоправда, незважаючи на наведене пояснення «близькості» правових систем згаданих двох країн, все одно їхні моделі регулювання процедур неспроможності являють собою два різних полюси – продебіторська у Франції та прокредиторська в Німеччині. Саме тому схожість у регулюванні одного і того самого етапу конкурсного процесу двома різними моделями свідчить про унікальність такого феномену і, певною мірою, може претендувати на істину.

Отже, переходимо до розгляду регулювання попереднього засідання згідно з положеннями *Insolvenzordnung* (надалі – Статут неспроможності) [16].

Питанню заявлення вимог кредиторів присвячений розділ I частини п'ятої Статуту неспроможності із назвою «Визначення вимог».

«Саме заявлення майнових вимог кредиторами регулюється § 174 Статуту. Кредитори подають їх у письмовому вигляді конкурсному керуючому. Конкурсний керуючий має внести такі вимоги до таблиці вимог, яка передається до суду (§ 175 Статуту). Після подання таблиці до суду призначається перевірочне засідання, на якому будуть розглянуті ці вимоги, а вимоги, щодо яких є заперечення кредиторів, конкурсного керуючого чи боржника, розглядаються окремо (§ 176 Статуту)» [17, с. 247].

Враховуючи короткий опис процедури заявлення кредиторських вимог у Німеччині, одразу вбачається схожість із Францією, адже в обох випадках кредитори подають вимоги до конкурсного керуючого. А той, у свою чергу, передає їх на затвердження до суду. Більше того, такий стан речей подібний і до української процедури банкрутства. Стосовно ж Англії, то, як зрозуміло, в цій країні хоч конкурсний керуючий і отримує кредиторські вимоги, однак наділений значно ширшим спектром повноважень.

Маємо також приділити увагу самому перевірочному засіданню (*Prüfungstermin*), про яке йдеться у § 176 Статуту неспроможності.

Оскільки в Німеччині, як і в Англії, процедура неспроможності зводиться до ліквідаційної процедури, то не дивно, що німецький законодавець воліє називати попереднє засідання (за українською процедурою) перевірочним засіданням. Зрештою, таке засідання не передує іншому, як в Україні, а лише покликане затвердити кредиторські вимоги.

О. Штоббе ще в ХІХ столітті зазначав: «Першим завданням конкурсного процесу є визначення розміру боргів банкрута та активів, за рахунок яких вони мають бути задоволені» [18, с. 49].

Незважаючи на невеликий обсяг, § 176 Статуту неспроможності містить ще одне важливе регулювання, а саме дає зрозуміти, що оскарження кредиторської вимоги боржником, конкурсним керуючим чи іншим

кредитором відбувається в окремому провадженні.

Тобто отримуємо подібну до французької моделі процедури неспроможності ситуацію стосовно відокремленого провадження щодо спорів, які виникають із приводу кредиторських вимог. Тим більше, що оскарження кредиторської вимоги у відокремленому провадженні в Німеччині, як і у Франції, має історичне коріння, адже О. Штоббе із цього приводу зазначав: «У всіх випадках, коли банкрут, або конкурсний керуючий, або навіть окремі співкредитори заперечують наявність вимоги, потрібні процесуальне слухання та судові рішення...» [18, с. 51].

Така обставина дає змогу дійти висновку, що оскарження кредиторської вимоги у відокремленому провадженні є елементом класичного регулювання конкурсного процесу з усталеним історичним розвитком. У свою чергу, український Верховний Суд у згаданому нами рішенні нівелював значимість цього елемента та пішов всупереч класичному підходу до регулювання процедури банкрутства, що знову свідчить про неточність такої позиції та підтверджує необхідність законодавчих змін.

Доктор Е. Вінтер доволі стисло визначає роль суду в попередньому засіданні за німецьким законодавством: «... Суд у справах про банкрутство перевіряє зареєстровані вимоги, спірні вимоги обговорюються індивідуально, надає присутнім конкурсним кредиторам, керуючому у справі про банкрутство та боржнику можливість надати пояснення та вносить результати розгляду до таблиці банкрутства (§ 175 InsO)» [19].

До того ж у Німеччині роль суду під час затвердження кредиторських вимог порівняно із Францією є ще більш мінімізована та формалізована, адже відповідно до ч. 1 § 178 Статуту неспроможності вимога є затвердженою, якщо щодо неї не було висунуто жодного заперечення з боку кредиторів чи конкурсного керуючого, або якщо таке заперечення було відхилене. Тобто німецький законодавець уникає поняття «серйозний спір» з метою визначення юрисдикції суду на попередньому засіданні розглядати такий спір, тим самим, хоч і зменшуючи роль суду в такому засіданні, йому вдається досягнути

процесуальної економії, адже всі питання щодо підсудності спору будуть закриті.

Із приводу важливості попереднього засідання, незважаючи на його формалізм, зазначає Верховний суд Німеччини в рішенні від 3 липня 2014 року у справі IX ZR 261/12 [20]: «Мета надання можливості іншим конкурсним кредиторам взяти участь (у процедурі неспроможності, – прим. авт.) може бути досягнута лише шляхом офіційного проведення перевірконого засідання в суді у справах про неспроможність».

Отже, можемо дійти висновку, що перевірконе засідання є дуже важливою складовою німецької процедури неспроможності, адже воно дозволяє кредиторам взяти повноцінну участь у такій процедурі.

Окрім іншого, в Німеччині на відміну від Франції законодавець здійснює диференціацію суб'єктів оскарження кредиторської вимоги, яких можна поділити на дві умовні групи:

- 1) кредитори та конкурсний керуючий;
- 2) боржник.

Певною особливістю стосовно оскарження з боку боржника буде той факт, що згідно із ч. 1 § 178 Статуту неспроможності його оскарження не вважається перепорою щодо затвердження кредиторської вимоги. Із цього приводу А. Краус висловлює слушну думку: «Боржник буде заперечувати проти позову, оскільки в іншому випадку йому доведеться побоюватися, що кредитори звернуться до нього зі стягненням після закінчення провадження у справі про банкрутство» [21].

Стосовно оскарження з боку кредиторів чи конкурсного керуючого, то подання позову до суду з метою вирішення такого спору покладається на кредитора, чия вимога оскаржують, адже він має добитись ухвалення рішення на свою користь (ч. 1 § 179 Статуту неспроможності), при тому, що сторона, яка оскаржує, має подати позов до суду лише у випадку, якщо оскаржувана вимога ґрунтується на рішенні суду чи виконавчому документі (ч. 2 § 179 Статуту неспроможності).

Верховний суд Німеччини в рішенні від 27 квітня 2023 року у справі IX ZR 99/22 [22] зазначив: «Закон визначає в § 179 ч. 1 Статуту неспроможності, що кредитор несе тягар стягнення, тобто він повинен забезпечити

визначення спірної вимоги. Із цього можна зробити висновок, що законодавець принципово поклав тягар вчинення дій щодо встановлення власної вимоги на кредитора».

Тобто констатуємо, по-перше, подібність наведеного регулювання до української процедури банкрутства, де український Верховний Суд покладає на кредитора підвищений стандарт доказування, однак реалізований у Німеччині такий стандарт, на нашу думку, набагато якісніший, адже доказування відбуватиметься в окремому провадженні разом із застосуванням усього можливого інструментарію позовного провадження.

По-друге, ще більш явною стає різниця в регулюванні самої моделі відокремленого провадження стосовно вирішення спору щодо кредиторської вимоги в Німеччині та Франції. Так, якщо у Франції, як було продемонстровано вище цитатою із рішення комерційної палати Касаційного суду Франції від 9 квітня 2013 року у справі № 12-15.414, вважається, що оскарження вимоги кредитора належить до інтересів скаржників і кредитор не має шукати юрисдикцію для вирішення спору, то в Німеччині затвердження вимоги є в інтересах кредитора і вирішення спору у зв'язку з оскарженням його вимоги, відповідно, теж належить до його інтересів, за винятком існування абсолютно об'єктивних факторів, таких, як судові рішення чи виконавчий документ.

Говорячи про різницю у правовому регулюванні заявлення кредиторських вимог у Франції та Німеччині, можна зазначити різні підходи із цього приводу. Верховний суд Німеччини в рішенні від 25 червня 2020 року у справі IX ZR 47/19 [21] вказав: «Якщо кредитор не пред'явив вимогу остаточно, в інтересах арбітражного керуючого та інших конкурсних кредиторів достатньо, щоб вони могли заперечити проти реєстрації вимоги. Кредитор, який не зареєструє свою вимогу остаточно або не має достатніх доказів, ризикує тим, що його вимога буде оскаржена і йому доведеться нести витрати в деклараційному спорі з негайним визнанням відповідно до розділу 93 Німецького цивільного процесуального статуту...». Таким чином, у Німеччині на відміну від Франції кредитор має довести

свою вимогу, а не просто підтвердити її власною щирістю.

Зрештою, безспірним та певною аксіомою є твердження О. Штоббе, зроблене ще у XIX столітті, яке з часом, як можна переконатись, не втратило своєї актуальності: «Але навіть якщо заперечень немає, кредитор повинен надати докази своєї вимоги, а саме документи» [18, с. 51].

Погоджуємось із такою позицією та маємо зазначити, що суд у попередньому засіданні навіть при відсутності оскарження вимоги іншими учасниками, тобто при мовчазній згоді, все одно має перевірити первинні документи, на яких ґрунтується кредиторська вимога, саме з метою унеможливлення виникнення зловживань.

Варто відзначити ще одну особливість попереднього засідання за правом Німеччини, яка притаманна виключно випадку, якщо оскарження вимоги відбувалось лише іншими кредиторами, без участі конкурсного керуючого. Якщо такі кредитори домоглися зменшення вимоги іншого кредитора, то згідно із ч. 3 § 183 Статуту неспроможності вони мають право на компенсацію понесених ними процесуальних затрат, але лише в межах тієї суми, в якій конкурсна маса отримала вигоду. Як було продемонстровано вище, в Англії наявний інший підхід до цього питання, який, на нашу думку, слід розцінювати критично.

Про таке регулювання можна сказати, що воно дуже справедливе, адже інші кредитори, які не оскаржували вимогу, чи боржник мають бути вдячними кредиторам, яким вдалося зменшити пасив останнього. А. Краус доречно зазначає: «Метою конкурсних кредиторів є збереження якомога більшої конкурсної маси, щоб забезпечити якомога вищий шанс на повне задоволення своїх вимог» [21].

І тому надання вказаним кредиторам компенсації їхніх процесуальних затрат буде справедливим, щоправда, процесуальні затрати логічно не мають бути більшими за заощаджену суму, оскільки інакше навряд чи це видасться можливим назвати «економією».

Наразі маємо перейти до аналізу оскарження кредиторських вимог з боку борж-

ника на етапі попереднього засідання в Німеччині.

Насправді регулювання майже тотожне.

Частина 1 § 184 Статуту неспроможності надає кредитору, чию вимогу оскаржує боржник, можливість (а не імперативний обов'язок) звернення до суду задля отримання рішення, тому, враховуючи положення § 176 Статуту неспроможності, доходимо висновку, що боржник теж може ініціювати провадження стосовно оскарження ним кредиторської вимоги. Такий підхід німецького законодавця свідчить, що оскарження боржником кредиторської вимоги також є об'єктом сфери його інтересів.

Частина 2 § 184 Статуту неспроможності містить подібне до ч. 2 § 179 Статуту неспроможності регулювання стосовно обов'язку боржника подати позов, однак із відмінністю, яка полягає в наявності присічного строку 1 місяць, при недотриманні якого суд презюмує відсутність заперечень боржника. Маємо підтримати таке регулювання, оскільки воно направлене на пришвидшення конкурсного процесу шляхом здійснення цілком логічної та очевидної презумпції.

Дуже важливо в контексті оскарження кредиторських вимог у відокремленому провадженні в Німеччині вказати на юрисдикцію суду при такому оскарженні. Частиною 1 § 180 Статуту неспроможності визначено, що цей позов має бути в межах німецького цивільного судочинства та суд, у провадженні якого знаходиться справа про банкрутство, наділений виключною юрисдикцією щодо розгляду такого питання. У випадку, якщо локальний суд не може розглядати такі спори, виключною юрисдикцією наділяється регіональний суд, в окрузі якого знаходиться локальний суд. У параграфі 185 Статуту неспроможності наведено визначення із описаного регулювання детермінування виключної юрисдикції, а саме стосовно випадків, коли спір не може бути розглянуто за правилами цивільного судочинства, у такому випадку він підпадає під юрисдикцію іншого суду чи адміністративного органу.

Таким чином, у німецькому конкурсному законодавстві продовжує зберігати свою дію принцип всеспільності, або універсальності, який запровадив у науковий обіг іспа-

нець Сальгадо де Самоза ще в далекому 1651 році. За своєю суттю принцип всеспільності – це правовий зв'язок, який охоплює кредиторів, боржника і його майно (рухоме та нерухоме, права та обов'язки), а також судове провадження (*judicium universale*).

Саме спільне судове провадження, або *judicium universale* – це комплексний судовий процес, який об'єднує в одне провадження всю сукупність вимог та претензій, пов'язаних із розподілом загального майна боржника, що підлягають вирішенню судом.

Із цього приводу Сальгадо де Самоза зазначав: «*Et ideo iudicium executio bonorum debitoris merito dicitur universale, quia omnia debitoris bona, & omne patrimonium exscutatur, & totum respicit, & ut universale iudicium ad se trahit quodlibet aliud iudicium particulare*» (tom 1, pars 1, c. 3, § 4) [24, с. 18] («І тому судове провадження щодо стягнення з майна боржника по праву називається всеспільним, тому що все майно боржника та всі права щодо цього майна детально досліджуються, так, що всеспільне провадження притягує до себе будь-яке інше приватне провадження» (т. 1, ч. 1, гл. 3, § 4).

Той факт, що існує можливість розгляду справи стосовно грошової вимоги в інших судах, які не розглядають справи про банкрутство, у цьому випадку є лише об'єктивною необхідністю, адже такі справи підпадуть під інші правила судочинства (до прикладу, адміністративного).

Якщо ж справа підпадає під регулювання цивільного судочинства, то розглядатиметься вона в суді, де здійснюється провадження у справі про банкрутство. Завдяки цьому вдасться як пришвидшити розгляд справи, адже провадження не буде додатково обтяжене / ускладнене різними судами, так і досягти оптимальних умов її розгляду, оскільки суд, у якому розглядаються справи про банкрутство, найбільше від усіх інших судів розуміється на специфіці конкурсного процесу.

Варто зазначити, що у Франції законодавець не надає імперативного визначення виключній юрисдикції суду, у провадженні якого знаходиться справа про банкрутство, для розгляду спору у відокремленому прова-

дженні. Саме тому, на нашу думку, німецька модель оскарження майнових вимог у попередньому засіданні є найоптимальнішою з усіх трьох проаналізованих моделей.

Вона включає в себе як безпосередню участь суду при затвердженні вимог, так і можливість повноцінного розгляду справи щодо вирішення спору стосовно грошової вимоги, а також дотримується принципу всеспільності, або універсальності конкурсного процесу, визначаючи виключну юрисдикцію для здійснення відокремленого провадження.

Враховуючи таку особливість німецької моделі попереднього засідання, переконані, що українському законодавцю слід її запозичити та втілити в нашій процедурі банкрутства.

У результаті дослідження нами було сформульовано такі **ВИСНОВКИ**:

1. Доведено, що в Англії поняття «попереднє засідання» («preliminary hearing») хоч і відоме англійській процедурі неспроможності, однак має кардинально іншу спрямованість, адже в Англії це засідання стало додатковим інструментарієм, направленим на боротьбу з негативними економічними ефектами епідемії COVID-19, та гарантуванням додаткового захисту для боржників від впливу зазначених ефектів саме на етапі вирішення питання про відкриття провадження у справі.

2. Обґрунтовано, що поясненням відсутності поняття попереднього засідання в Англії у класичному розумінні буде той факт, що в цій державі конкурсний процес відбувається за іншою моделлю, ніж в Україні. В Англії немає потреби двічі формувати пасив боржника, як це робиться в Україні, у цій країні судом із самого початку відкривається або ліквідаційна процедура (winding-up), або банкрутство у випадку фізичних осіб, що здійснюється без можливості існування класичної процедури санації, отже, завдяки такій моделі конкурсного процесу затвердження кредиторських вимог має значно меншу необхідність, аніж аналогічний процес в Україні.

3. Виявлено, що процес формування пасиву боржника в Англії є настільки спрощеним та простим в очах законодавця, що, на його думку, необхідності в окремому судовому засіданні із цього приводу може навіть і не

бути. Річ у тім, що англійський законодавець передає левову частку роботи конкурсному керуючому, залишаючи за судом скасування чи зменшення боргу саме за зверненням конкурсного керуючого або ж, у випадку відсутності такого звернення, за зверненням кредиторів чи боржника. Тим самим у цьому випадку, за задумом англійського законодавця, суд потрібно наділити апеляційно-факультативною, а не повноцінно-основною функцією розгляду кредиторських вимог.

4. Виявлено відсутність у французькому праві неспроможності поняття «попереднє засідання» та аргументовано унікальність такого стану речей, оскільки загалом процедура неспроможності за правом Франції передбачає і санаційні процедури (на відміну від Англії та Німеччини), однак через особливість здійснення зазначених процедур, а саме через їхню «лінійність», необхідність у попередньому засіданні, тобто засіданні, що передує, як в українській процедурі банкрутства, визнанню боржника банкрутом, звичайно, відпадає.

5. Доведено, що хоча фактично всі три можливих види попередніх засідань у Франції брутто зводяться до одного, оскільки за основу буде взято регулювання, наведене в секції 1 розділу 4 Титру 2 Книги 6 Комерційного кодексу Франції, все одно попереднє засідання в кожній конкретній процедурі наділятиметься індивідуальними особливостями.

6. Встановлено, що французький законодавець покладає на суд у попередньому засіданні вирішення лише нескладних спорів, що допустимо в умовах обмеженого інструментарію та часового проміжку. При виникненні серйозних питань необхідне більш детальне дослідження, яке буде здійснене у відокремленому провадженні.

7. Виявлено подібну до французької моделі процедури неспроможності ситуацію в Німеччині стосовно відокремленого провадження щодо спорів, які виникають із приводу кредиторських вимог.

8. Аргументовано, що оскарження кредиторської вимоги у відокремленому провадженні є елементом класичного регулювання конкурсного процесу з усталеним історичним розвитком.

9. Обґрунтовано, що суд у попередньому засіданні навіть при відсутності оскарження вимоги іншими учасниками, тобто при мовчазній згоді, все одно має перевірити первинні документи, на яких ґрунтується кредиторська вимога, саме з метою унеможливлення виникнення зловживань.

10. Доведено дотримання німецьким законодавцем принципу всеспільності, або універсальності конкурсного процесу, адже наявна його складова, введена ще Сальгадо де Самоза, – спільне судове провадження (*Judicium universale*), оскільки, якщо справа у відокремленому провадженні підпадає під регулювання цивільного судочинства, то розглядатиметься вона в суді, де здійснюється провадження у справі про банкрутство, і той факт, що існує можливість розгляду такої

справи стосовно грошової вимоги в інших судах, які не розглядають справи про банкрутство, у цьому випадку є лише об'єктивною необхідністю з огляду на те, що такі справи підпадатимуть під інші правила судочинства (до прикладу, адміністративного).

11. Запропоновано українському законодавцю запозичити модель регулювання попереднього засідання в Німеччині, оскільки вона включає в себе як безпосередню участь суду при затвердженні вимог, так і можливість повноцінного розгляду справи щодо вирішення спору стосовно грошової вимоги, а також дотримується принципу всеспільності, або універсальності конкурсного процесу, визначаючи виключну юрисдикцію для здійснення відокремленого провадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Insolvency Act 1986. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>
2. Insolvency Practice Direction relating to the Corporate Insolvency and Governance Act 2020. URL: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2020/07/Insolvency-Practice-Direction-relating-to-the-Corporate-Insolvency-and-Governance-Act-2020-WORD.pdf>
3. Corporate Insolvency and Governance Act 2020. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/12/contents/enacted>
4. Simran Basran and Devinder Singh. The New Insolvency Practice Direction – providing some much needed clarity for UK winding-up petitions? URL: <https://www.restructuring-globalview.com/2020/07/the-new-insolvency-practice-direction-providing-some-much-needed-clarity-for-uk-winding-up-petitions/>
5. The Insolvency (England and Wales) Rules 2016. URL: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2016/1024/contents/made>
6. Jack Mead. What debts are provable on a debtor's insolvency? Part One. URL: <https://www.nortonrosefulbright.com/en/restructuring-touchpoint/blog/2023/03/what-debts-are-provable-on-a-debtors-insolvency-part-one>
7. Code de commerce. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000005634379/
8. Philippe Pernaud-Orliac. Vérification des créances Quelques points de la définition. URL: <https://www.pernaud.fr/info/glossaire/9206934/verification-des-creances>
9. Poliakov R., Zayukov I. Model for preventing bankruptcy of Ukrainian enterprises in force majeure circumstances. *Problems and Perspectives in Management*. 2022. No. 20 (4). P. 365–381. URL: https://www.businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/17449/PPM_2022_04_Poliakov.pdf
10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 7 серпня 2019 року у справі № 922/1014/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83755895>
11. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 22 грудня 2022 року у справі № 910/14923/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108653138>
12. Thaller E., *Des faillites en droit comparé, avec une étude sur le règlement des faillites en droit international*. Paris : A. Rousseau, 1887. Vol. 2.
13. Georges Teboul. *Droit des entreprises en difficulté: quelques décisions intéressantes et quelques commentaires*. URL: <https://www.actu-juridique.fr/affaires/droit-des-entreprises-en-difficulte-quelques-decisions-interessantes-et-quelques-commentaires/>

14.Рішення комерційної палати Касаційного суду Франції від 27 вересня 2017 року у справі № 16-16.414. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000035682019>

15.Рішення комерційної палати Касаційного суду Франції від 9 квітня 2013 року у справі № 12-15.414. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000027304501>

16.Insolvenzordnung. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600994.html#BJNR286600994BJNG018400000>

17.Поляков Р.Б. Інститут банкрутства (неспроможності) в Україні та Німеччині: порівняльно-правове дослідження : моногр. Київ : Юрид. вид-во «Право України», 2023. 472 с.

18.O. Stobbe, Zur Geschichte des älteren deutschen Konkursprozesses als Einleitung in das heutige recht. Berlin : Verlag Wilhelm Herb (Bessersche Buchhandlung.), 1888. 116 s.

19.Dr. Eggert Winter Prüfungstermin im Insolvenzverfahren. URL: <https://wirtschaftslexikon.gabler.de/definition/pruefungstermin-im-insolvenzverfahren-41959>

20.Рішення Верховного суду Німеччини від 3 липня 2014 року у справі IX ZR 261/12. URL: <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=68368&pos=0&anz=1>

21.Andre Kraus. Prüfungstermin im Insolvenzverfahren. URL: <https://anwalt-kg.de/insolvenzrecht/pruefungstermin-im-insolvenzverfahren/>

22.Рішення Верховного суду Німеччини від 27 квітня 2023 року у справі IX ZR 99/22. URL: <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=134174&pos=0&anz=1>

23.Рішення Верховного суду Німеччини від 25 червня 2020 року у справі IX ZR 47/19. URL: <https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&Datum=2020-6-25&nr=107986&pos=16&anz=18&Blank=1.pdf>

24.D. Francisci Salgado de Somoza «Labyrinthus creditorum concurrentium ad litem per debitorem communem inter illos causatam», tomus primus, Sumptibus Laurentii Anisson, M. DC. LIV. 628 p. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=u6OHlr7u5kkC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>